

De Groene Gids

Afdelingsblad van IVN Ede, Nummer 2023 - 4

Over zwammen, vogels en insecten

Met wandelverslagen en andere activiteiten

Met de column en achterop de kinderpagina

Jouw nieuwe verrekijker koop je bij: Natuurgadgets.nl

Ook voor:

- Veldgidsen
- Zaklampen
- Loepen
- Bushcraft
- Vleermuisdetectors
- Scouting
- Wandelen
- Cadeautjes
- en nog veel meer ...

Bel 0318 - 260001 voor een afspraak (Wolfheze)

Wij ontvangen je graag in onze sfeervolle ontvangstruimte - ruime keus in alle prijsklassen

Dealer van o.m. Barr & Stroud, Bresser, Bynolyt, Eschenbach, Kowa, Meopta, National Geographic, Vortex

Gegevens van IVN Ede

BESTUUR

Voorzitter: Joop Ernst, voorzitterivnede@gmail.com
Vicevoorzitter: Dico Wijma, bestuurslid1ivnede@gmail.com
Secretariaat: Truus van Otterloo en Gerda Oppedijk, secretariaativnede@gmail.com; 0318-621059,
Penningmeester: Michiel Sytsma, penningmeesterivnede@gmail.com

ERELEDEN van de afdeling

Joke Veltkamp, Wiebe Verbaan

GEGEVENS

Postadres: Sprengenberg 9, 6718DD Ede
Ledenadministratie: voor alle mutaties (adreswijzigingen, wijziging rekeningnummer, aanmelden of opzeggen van een lidmaatschap): [ivn.nl/contact](https://www.ivn.nl/contact)
Website: <https://www.ivn.nl/afdeling/ivn-edede>
Webmaster: Joost van Meeteren, miv 1/1 2024 Niels Grandia, Sander Belgraver, webmasterivnede@gmail.com

WELKOM NIEUWE LEDEN:

Cocke Post, Ede; Susanne Christians, Wageningen; Jantine Engberts, Ede; Bert van der Meiden, Ede; Mariëlle Schreuder, Veenendaal; Marjoleine Alberse, Ede; Ida Waanders, Veenendaal; Emily de Waal-Wit, Bennekom; Edwin Ket, Wageningen; Henk Duthler, Ede; Evelien Beentjes, Wageningen;

CONTRIBUTIE

Lid: standaard € 25,00 (extra bijdrage mag)
Huisgenoot lid: standaard € 12,50 (extra bijdrage mag)
(Alleen mogelijk in combinatie met een betalend lid)
Vrienden/donateurs dragen bij via bankrekening:
NL 54 INGB 0000 9515 88 t.n.v. IVN Afdeling Ede
De minimum bijdrage bedraagt € 12,50

WERKGROEPEN

Scholen:

Joke Veltkamp, 0317-420703, gewoonjokev@gmail.com
Ad Meijs, 0318-418273, a.meijs@chello.nl

Jeugdclub:

Ineke Jansonius, 0317-413884,
bosvriendjes.ivnede@gmail.com

Vogels:

Hans Westendorp, 0318-418465,
vogelwerkgroep.ivn.ede@gmail.com of
j.g.westendorp@kpnmail.nl

Natuurfotografie:

vacant

Flora:

Jeltje Zeelenberg, 0318-413486, ravezeel@online.nl
Natuurgidsen:

Christ Elsten, 0318-413797, christelsten@planet.nl

De Groene Gids

IVN Ede - 2023-4

Van het Bestuur

Terwijl de natuur zich opmaakt voor de winterrust, zit het bestuur niet stil. We organiseerden op 30 september op landgoed Hoekelum een wandeling voor nieuwe leden. Er waren zeven nieuwe leden aanwezig, die alle heel enthousiast waren. Dit heeft geresulteerd in twee nieuwe aanmeldingen voor de vogelwerkgroep en een fotoworkshop op 14 oktober.

Bij de fotoworkshop ging het vooral om het leren kijken. Joost van Meeteren, die de workshop verzorgde, had vooraf gezegd dat je helemaal geen dure camera nodig hebt en dat je met een smartphone ook hele mooie foto's kunt maken.

Op 30 oktober was er een overleg tussen het bestuur en coördinatoren van verschillende werkgroepen. Hier werd gebrainstormd over de vraag: hoe kunnen we meer samenhang in de vereniging brengen? Daar waren heel wat ideeën over die de komende tijd uitgewerkt worden.

Ook is er al een planning voor het komende jaar gemaakt en wordt er aan een nieuwe activiteitenfolder gewerkt.

Tot slot: volgende week is er een overleg met een groep gepensioneerde ondernemers over hoe onze PR verbeterd kan worden.

Geniet ondertussen allemaal van wat de natuur te bieden heeft.

Van de Redactie

Als je dit leest is het alweer even geleden dat een aantal schrijvers van de Groene Gids, de redactie en de vormgever bij elkaar kwamen in de Proosdijboerderij. Het was een gezellige en leerzame avond waarin ontmoeting, inspiratie en uitwisseling centraal stonden. We maakten kennis met elkaar, hoorden over het werken met het format van Editoo en natuurlijk bespraken we het schrijven van een bijdrage voor de Groene Gids. Verderop in dit blad staat een verslagje van de avond.

Voor deze gids kregen we veel kopij. Iedereen die iets geschreven en/of gefotografeerd heeft, hartelijk bedankt. We hebben er weer een mooie gids mee kunnen samenstellen en wensen alle lezers veel leesplezier.

De volgende gids zouden we graag het thema Reptielen en amfibieën meegeven. Dat hangt wel af van de bijdrages die jullie schrijven. Weet je veel van reptielen of amfibieën, stuur je bijdrage dan naar de redactie. Het zou fijn zijn als we weer een goed gevulde Groene Gids zouden kunnen maken.

Beste Schrijvers, uiterste datum voor inleveren kopij: 1 februari 2024

Auteursinstructie:

1. Kopij inleveren vóór sluitingsdatum via email: redactie.gg@gmail.com
2. Tekst in doc of docx, maximaal 2000 woorden (vier kolommen)
3. Foto's apart in jpeg of png.
Elke foto neemt een plaats in van 100 woorden
4. In het algemeen geeft een mix van één foto op 250 woorden het meest evenwichtige beeld. Dus 5 tot 6 foto's in een artikel van vier kolommen.
Foto's zijn niet verplicht.

Inhoud

- 4 Schrijversavond
- 5 Paddenstoelen
- 5 Slijmzwammen
- 6 Kijk nou dennevoetzwam
- 6 Vleermuizen spotten
- 7 Kraaiachtigen
- 9 Dagvlinders monitoren
- 11 Sporen zoeken
- 11 VMBO onderzoek
- 12 Schoolgidsencursus
- 13 Natuurgidsenopleiding
- 13 Eekhoorn
- 14 Fête de la nature
- 15 Kennis maken
- 15 Herfst in eigen tuin
- 16 Kijk in de tuin
- 17 Planten en hun naam 12
- 19 column

Foto's voorblad

Boven: Julia

Onder: Tiny G/Dora vd V

Colofon

Redactie:

Remieke Niermeyer

Nancy Beenken

Corine Klapwijk

Hetty van der Stoep

Vormgever:

Leo Klapwijk

Redactieadres:

redactie.gg@gmail.com

Kopij vóór 1 februari 2024

Auteurs zie de auteursinstructie

De Groene Gids is het contactblad van IVN Ede en verschijnt vier maal per jaar.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen al dan niet te plaatsen, in te korten of aan te passen.

Belangrijke data in 2024

Van de secretaris van IVN bestuur:

Ben je van plan in 2024 nog meer betrokken te zijn bij de natuur en bij IVN Ede? Dat klinkt als een héél goed voor-nemen. Noteer dan onderstaande dataalvast in de agenda en bewaar de uitgebreide activiteitenfolder! Er zijn zoveel leuke en mooie dingen te doen bij IVN-Ede. Uiteraard volgen aankondigingen in de maandelijks nieuwsbrief en zijn de data op de website te vinden.

Nieuwjaarswandeling	Ma 1 januari	Bennekom
Lezing over de wolf	Wo 14 februari	Proosdij
Werkgroepenoverleg	Ma 25 maart	Proosdij
Algemene ledenvergadering	Ma 13 mei	Natuurcentrum Veluwe?
Ledenuitje	Za 21 september	?
Werkgroepenoverleg	Ma 14 oktober	Proosdij
Wandeling met nieuwe leden	Za 19 oktober	Natuurcentrum Veluwe?
Nacht van de nacht	Za 26 oktober	Bennekom
Nieuwjaarswandeling	Ma 1 januari	Bennekom

Schrijversavond op 25 oktober 2023

CORINE KLAPWIJK, NAMENS DE REDACTIE

Blij waren we met het aantal schrijvers dat zich had aangemeld voor de schrijversavond van de Groene Gids. Het was de bedoeling elkaar te ontmoeten en te inspireren. Verder zouden we de schrijvers iets vertellen over het opmaken van de Groene Gids in het format van drukker Editoo en over het schrijven van een bijdrage voor de Groene Gids. We hadden een gezellige en leerzame avond.

Ontmoeting

Wie ben jij en wat betekent de Groene Gids voor je? Aan de hand van fotokaartjes maakten we kennis met elkaar. We stelden onszelf voor en vertelden bij de foto's wat de Groene Gids voor ons betekent. Bijvoorbeeld: bij een foto met herfstbladeren met tussen de herfstbladeren een boek, vertelde iemand die al heel lang lid van IVN is, dat hij in de Groene Gids altijd weer antwoorden op vragen tegenkomt. En bij een foto met grashalmen werd het spreekwoord "Wie het kleine niet eert, is het grote niet waard" aangehaald. Dit met het oog op de natuur en op de Groene Gids. Voor een ander betekent de Groene Gids het delen van kennis. Ook was er iemand die het leuk vond in de Groene Gids terug te lezen wat zij in de afgelopen maand bij IVN meegemaakt had.

Editoo

De vormgever van de Groene Gids, Leo Klapwijk, liet ons zien hoe hij met behulp van het format van drukker Editoo, de Groene Gids samenstelt. Het format biedt mogelijkheden, maar ook beperkingen. Het niet uit welk lettertype je gebruikt, of welke kleur. Dat neemt het programma niet over. Het format bevat een vastgesteld lettertype, lettergrootte voor kopjes, kleur van de letters, kolommen, en een aantal manieren om afbeeldingen te plaatsen en te kaderen. Het is iedere keer weer puzzelen en dat vindt Leo leuk. Hij ontvangt foto's graag apart van de geschreven bijdrage en hij kan daar collages van maken of over een foto een tekst(gedicht) plaatsen. Leo vertelde ook dat je alle wensen voor het plaatsen van je bijdrage en afbeeldingen in je begeleidende mail kunt aangeven.

Het schrijven

Na de pauze kwam het schrijven aan bod, inclusief. Met deze tips gingen we in groepjes van drie een stukje schrijven. Natuurlijk kwamen er tijdens het schrijven ook allerlei verhalen los en werden er ervaringen uitgewisseld. De opdracht was: schrijf een verhaal met een inleiding, een middenstuk en een slot over een eekhoorn.

Een belangrijke tip voor mensen die het moeilijk vinden te schrijven, maar wel veel mooie, interessante verhalen kunnen vertellen, is: schroom niet de redactie te mailen of te bellen. De redactie biedt je alle mogelijke ondersteuning.

Het was een fijne avond, waarin ontmoeting en het uitwisselen van ervaringen centraal stonden. Een van de deelnemers schreef: Het was goed een aantal geïnteresseerde IVN'ers te ontmoeten op de schrijversavond en te merken dat de Groene Gids nog steeds ervaren wordt als een gewaardeerd contactblad voor de leden van onze vereniging.

Een andere deelnemer: Van de Groene Gids word ik altijd weer blij.

tips

- ▶ Je bijdrage is actueel, interessant en lezersvriendelijk
- ▶ Wat je schrijft, moet je kunnen onderbouwen
- ▶ Gebruik verwijzingen naar literatuur
- ▶ Gebruik verwijzingen naar websites
- ▶ Schrijf meerdere dagen vóór de deadline
- ▶ Laat na het schrijven je artikel een dag liggen en lees het daarna nog een keer aandachtig door
- ▶ Let op spelling, stijlfouten en kromme zinnen

- ▶ Wat te doen als je graag zou schrijven, maar je vindt het lastig iets op papier te zetten? Bel of mail met de redactie en wij helpen je.

Paddenstoelen ...

... ZE VERRASSEN JE ALTIJD WEER
TINY GRIFFIOEN

Op 7 oktober hadden wij weer onze jaarlijkse paddenstoelenwandeling in het Edese bos. Ook dit jaar werden we verrast door de vele paddenstoelen. Voor ons, gidsen, waren er ook weer nieuwe soorten, o.a. de wijnkleurige champignon en het eikelbekertje.

Er waren ook kinderen bij, die heel erg hebben genoten. Zij kregen zoekkaarten, waarmee ze aan de slag konden. Hoe zien de paddenstoelen eruit? Plaatjes of gaatjes onder de hoed, glad of schubjes op de hoed. Welke kleur hebben ze? Groeien ze op de grond of op het hout?

De vliegenzwam werd gevonden, alleen waren de witte stipjes helaas door de regen verdwenen. De volgende dag gingen een paar kinderen terug om nog eens te kijken. En wat zagen zij? Er was een "jonkie" bij gekomen, met stippen. De kinderen, echte speurneuzen, vonden zelfs de amethistzwam of ook wel de rodekoolzwam, die wij nog niet hadden gezien met voorwandelen. Na een natte augustusmaand met al veel paddenstoelen en daarna een droge septembermaand, was er toch weer veel te ontdekken.

Er is een echte paddenstoelenhotspot in het Edese bos. Een plek met meerdere op de grond liggende oude beukenstammen, die ieder jaar vol zitten met heel veel soorten: de waaierkorstzwam, het gewoon elfenbankje, het fopelfenbankje, de grijze gaatjeszwam, de gele korstzwam, het gele hoorntje, de vermiljoenhoutzwam, het roestbruin kogelzwammetje, oesterzwammen en nog veel meer.

De prachtige vermiljoenhoutzwam sprong er echt uit met zijn mooie fel oranje kleur. Het is een saprotrofe paddenstoel (een opruimer), die op allerlei loofhout voorkomt, vaak in de volle zon, op liggende stammen en takken, vooral op berk en beuk. Het is een paddenstoel die sinds het eind van de vorige eeuw enorm is toegenomen.

Bij het kijken naar de langgerekte poriën onder de hoed van de witte bultzwammen vielen de sliertjes op die daar aanhingen en ook de uitwerpselen er onder. Wat was dat? Die sliertjes worden veroorzaakt door insecten die daarin leven. Dit verschijnsel komt vooral voor bij deze witte bultzwammen. De witte bultzwammen zijn opruimers van het oude hout, maar ook voedsel en een schuilplaats voor insecten. Hij groeit meestal op beuk, op dikke omgevallen stammen. We kunnen ze het hele jaar door zien. Meestal opvallend bultig en met een scherpe rand. Wat ook opvalt is dat er vaak groenig alg op zit.

Voor volgend jaar zijn we al weer een paddenstoelenexcursie aan het plannen en laten we ons weer verrassen.

Foto's: Schrijver

Slijmzwammen

... EIGENLIJK BIZARRE WEZENS
TRUUS VAN OTTERLOO

Wat is het toch een geweldige uitvinding: de app Obsidentify! Planten, diertjes, paddenstoelen.. allerlei mij nog niet bekende soorten kan ik ermee op naam brengen. Toch blijken er ook organismen te bestaan waar de app nog niet goed raad mee weet.

Zo viel mijn oog dit najaar tijdens een wandeling op een prachtig exemplaar van heksenboter. Terwijl ik bezig was er een mooie foto van te maken, bleek er nog een ander, minder kleurig maar heel bijzonder gevormd zwammetje op dezelfde boomstam te groeien. Heksenboter kende ik al maar die andere had ik niet eerder gezien. Daar kan Obsidentify wel uitsluitsel over geven, dacht ik. Maar enigszins tot mijn verbazing werden beide organismen in de app betiteld als myxomyceet, niet nader gedetermineerd. Tiny Griffioen, onze eigen paddenstoelenkenner, herkende vervolgens in mijn foto een "pluimpje". Daar zijn er meer van, maar zo kon ik verder zoeken. Wat een avontuur! Er ging een wereld voor mij open: de wereld van de slijmzwammen, een sprookje van kleuren, vormen en namen. De door mij gevonden soort bleek inderdaad een pluimpje, waarschijnlijk een gebundeld netpluimpje, maar om dat zeker te weten is sporenonderzoek nodig. Zover ben ik niet gegaan.

Heksenboter, gebundeld netpluimpje, ik vond al zoekende onderstaande tekst van natuurkenner Kees Boele. Hij schreef deze tekst in 2013 op zijn blog (<http://keesboele-natuur.blogspot.com>) en hij gaf toestemming de column 'Slijmzwammen, een bizarre wereld' hier te plaatsen:

Een column van Kees Boele uit 2013

Herfst is de beste tijd om kennis te maken met de meest bizarre wezens in ons kikkerlandje: slijmzwammen (Myxomyceten of Myxogastria). Geen dier, geen plant en geen zwam is er aan verwant. Glad en glibberig en af en toe wonderlijk mooi gevormd. De grote systematicus Linnaeus wist niet goed wat hij met slijmzwammen moest doen. Hij deelde ze in bij de "cryptogamen", letterlijk wezens met verborgen geslachtsorganen. Varens, mossen, paardenstaarten, paddenstoelen en ook slijmzwammen verdwenen in deze enorme container. Wel gaf hij daarmee aan dat de kleurige glibbers in het bos geen dieren waren maar bij het plantenrijk zouden behoren. Honderden jaren later weten we beter, het zijn geen planten en ook geen zwammen of dieren. Slijmzwammen blijken nauw verwant met amorfe, eencellige amoeben. Het is echter geen homogene groep; er blijken drie totaal verschillende lijnen van afstamming schuil te gaan onder deze naam.

Het leven van een slijmzwam is in het begin weinig opwindend. Kleine, eencellige kruipertjes versmelten vaak met soortgenoten tot een zogenaamde plasmodium. Als gekleurd snot kruipt het vervolgens uiterst traag over bijvoorbeeld rottend hout op jacht naar smakelijke bacteriën, schimmelsporen of zelfs schimmeldraden. Lukt het niet meer om voedsel te vangen? Geen probleem, het vloeibare protoplasma vervormt tot een sporenvormend organisme en stuurt zichzelf als miljoenen sporen richting het zwerk op zoek naar een betere woonplaats.

Foto's: Schrijver

Kijk nou

DORA VAN DER VELDE

Tijdens een wandeling werd ik verrast door deze wollige gele bolletjes. Nooit eerder gezien. In de omgeving nog meer, maar nu ook wat aanwijzingen die me op het juiste spoor zetten. Zwarte stukken, brokkelig, liggen erbij. En meer. Wat heeft deze zwam veel verschijningsvormen.

Verschijningsvormen van de Dennenvoetzwam

Fotos: Schrijver

Vleermuizen spotten

JANY VAN ZIJTVELD

Wat een leuk idee: een verjaardagsfeestje invullen met een vleermuisexcursie! Samen met negen kinderen en beide ouders van de jarige, gingen wij (Geert Terluin en Jany van Zijtveld) als natuurgidsen in de schemer op pad het bos in. Dat is namelijk het tijdstip waarop de meeste vleermuizen uitvliegen. Ons startpunt was bij het panenkoekenhuis op Landgoed Kernhem, op een zaterdagavond.

Landgoed Kernhem is bijzonder omdat een deel ervan uitgeroepen is tot vleermuisreservaat. Dat houdt onder andere in dat de gemeente Ede in het beheer van het landgoed rekening houdt met het leven van vleermuizen. Zo blijven oude, kwijnende en ook dode bomen staan. Holle bomen vanaf zo'n 70 jaar zijn geschikte verblijfplaatsen voor boom-bewonende vleermuizen. Tijdens onze wandeling kwamen we bomen tegen die wel meer dan 200 jaar oud zijn.

Leuke groep

Foto: Schrijver

We hadden grote kans om in ieder geval twee soorten vleermuizen te spotten: de laatvlieger en de dwergvleermuis. En ja, toen kwamen er enthousiaste vragen van de kinderen en ze wisten ook al best wel het een en ander... De kinderen hebben in het bos hun ogen opengehouden voor vleermuiskasten, en er enkele gevonden. En ook weten zij nu hoe sociale geluiden van vleermuizen klinken (via mobiele telefoon) en dat vooral kinderen deze met het blote oor kunnen horen. Met behulp van een batdetector hebben we enkele vleermuizen gezien en gehoord! Een batdetector vangt de ultrasone geluiden op die vleermuizen uitstoten, en dat zijn weer andere dan de sociale geluiden. De waarnemingen wezen op dwergvleermuizen. Het waren er niet veel, maar fijn dat er toch een aantal gespot zijn.

Dit was een leuke avond met al die jonge enthousiastelingen! Met de opgedane ervaringen en een tweetal folders over vleermuizen gingen de kinderen naar huis. Met dank aan de jarige en zijn ouders.

Kraaiachtigen (Corvidae)

... EEN BIJZONDERE FAMILIE
NIELS GRANDIA

De Corvidae is een vogelfamilie die je vast wel bekend is: die van de kraaien. In Ede kan je zes soorten tegenkomen. In dit artikel komen ze allemaal kort aan bod.

De ekster

De ekster (*Pica pica*) is naar mijn idee een van de mooiste vertegenwoordigers van de Corvidae in Nederland. Met zijn wit-zwart contrast en fluorescerend blauw-paarse veren is het een opvallende, maar niet altijd gewaardeerde verschijning. Dit laatste zal komen door het opportunisme dat de soort tentoonspreidt. Eksters schuwen er niet voor jonge of verzwakte vogels te doden. Er zijn zelfs gevallen bekend van eksters, die spechten dood pesten. Dit ekster-opportunisme kan waarschijnlijk verklaard worden door hun ongelofelijke intelligentie.

Het is van eksters bekend dat ze begrafenisrituelen houden bij overleden soortgenoten, waarbij ze de omgekomen 'collega' aanraken of er zelfs attributen bij leggen. Eksters zijn dus heel sociaal! De dieren leven monogaam. Jonge dieren vormen vaak zogenaamde 'jeugdbendes', dit zijn grotere groepen waarbinnen jonge eksters de basis voor het sociale leven leren.

Ekster

Foto: Dion Art

De gaai

Van de gaai (*Garrulus glandarius*) weet iedereen dat hij een wintervoorraad aanlegt, vaak van wel 5000 zorgvuldig verstopte eikels per jaar. Om efficiënt te werk te gaan, kan de gaai, behalve in de snavel, ook ingeslikte eikels vervoeren om de eikels vervolgens op de verstoppplaats weer omhoog te werken.

Wat intelligentie betreft doet de gaai niet onder voor de ekster. Zo hebben gaaien de gewoonte zich in te smeren met mierenzuur (het zogenaamde anting) om parasieten kwijt te raken. Daarnaast hebben gaaien een zekere mate van inlevingsvermogen. Het is aangetoond dat mannelijke gaaien hun vrouwtje dat voeren, waar zij op dat moment behoefte aan heeft, ook als het mannetje zelf een andere behoefte heeft (zie verwijzing naar artikel onderaan dit stuk).

En dan tot slot moet een misverstand de wereld uit. Tegenwoordig denkt vrijwel iedereen dat de naam 'vlaamse gaai' tot het verleden behoort en de soort officieel gaai genoemd wordt. Maar de ondersoort van de gaai die in Nederland leeft, heet nog steeds vlaamse gaai!

Gaai

Foto: Luc Viatour(lucnix.be)

De kauw

Kauwtjes (*Coloeus monedula*) zijn waarschijnlijk de Corvidae die je in het dagelijks leven het meest tegenkomt. Deze kleinere vertegenwoordiger van de Corvidae in Nederland (hoewel een ekster soms minder weegt) weet van menselijke bebouwing goed gebruik te maken. Traditioneel slapen de vogels in stedelijke gebieden, om overdag op landbouwvelden naar voedsel (ongewervelden, plantaardig materiaal als zaden, en meer van zulk klein grut) te zoeken. In plaatsen als Ede duiken kauwtjes overal op waar wat te halen valt. Grote kans dat ook het gemeente-

lijk grasveldje in jouw wijk dagelijks door een groepje van deze zwarte Corvidae bezocht en zorgvuldig afgespeurd wordt.

Weinig menselijks is deze vogels overigens vreemd. Wie dacht dat strategisch trouwen een typisch menselijk verschijnsel is, komt bedrogen uit. Kauwenvrouwtjes nemen de rangpositie van hun mannetje over en haar nieuwe positie in de rangorde staat vanaf het moment van koppelen met het mannetje onomstotelijk vast. Soortgenoten die een paar uur eerder nog haar meerdere waren, zullen haar nu respectvol behandelen.

Nog een leuk feitje: kauwtjes kruipen uit het ei met blauwe ogen, krijgen vervolgens rond de tijd van uitvliegen zwarte ogen en op volledig volwassen leeftijd kleuren de ogen wit. Aan de oogkleur kan je dus zien hoe oud jouw buurtkauwtjes ongeveer zijn!

Kauw

Foto: Matthias Kabel(wikimedia)

De zwarte kraai

Zie je een kraaiachtige die duidelijk groter is dan de kauw en ook volledig zwart gekleurd is? Dan heb je waarschijnlijk met een zwarte kraai (*Corvus corone*) te maken. Ook deze vogels komen veel in bewoonde gebieden voor, maar je zal ze niet gauw in grote groepen aantreffen. Wat IQ betreft doen ze voor de kauw overigens niet onder. In sommige intelligentietests presteren ze zelfs vergelijkbaar met mensen!

Heb jij je overigens al eens afgevraagd waarom kraaien zwart zijn? Je bent niet de eerste. In vele culturen over de hele wereld zijn er theorieën en legenden bedacht om dat te verklaren. In Amerika bestaat er onder de inheemsen een verhaal over hoe de kraai vroeger regenboogkleurig was, maar in een koude periode naar de Schepper gestuurd werd met de vraag of deze de wereld niet wat kon opwarmen. De Schepper gaf de kraai toen vuur mee om terug naar de aarde te brengen. Tijdens de terugtocht heeft het vuur de kraai zwartgeblakerd, waardoor deze zijn regenboogkleuren grotendeels verloor. Uit respect voor deze dappere actie doodden inheemse Amerikanen van bepaalde groepen geen kraaien.

De vroege christenen hadden overigens een andere theorie over de verenkleur van deze vogels. Volgens hen waren kraaien ooit wit, maar kleurden zwart tijdens het rouwen over de dood van Christus. Behalve de ekster dan, die was te druk met stelen om goed te rouwen en kleurde daarom slechts gedeeltelijk zwart.

Zwarte kraai

Foto: Camaraman(wikimedia)

De raaf

Genoeg legenden! Terug naar de werkelijkheid en wel die van de meest sfeervolle Nederlandse kraaiachtige: de raaf (*Corvus corax*). De prachtig diepe roep van deze vogel is onmiskenbaar. Als het diepe gera weerklinkt door het bos, denkt de toehoorder al gauw in de diepe wildernis te zijn. Deze bijzondere klank is overigens uit de Nederlandse natuur verdwenen geweest. Door menselijke bejaging verdween de raaf na 1928 als broedvogel uit ons land. Vanaf 1969 hebben herintroductieprogramma's ervoor gezorgd dat de vogels ons land konden herbevolken en inmiddels vindt ook al vermenging plaats met Duitse vogels die uit zichzelf de weg naar Nederland gevonden hebben. Dit alles heeft ervoor gezorgd dat er in Nederland op het moment weer zo'n 200 broedparen zijn (volgens Sovon, zie bronvermelding). De raaf heeft overigens een bijzondere relatie met een andere Duitse immigrant in onze natuur: de wolf (*Canis lupus*). Raven volgen wolven om van de achtergelaten prooi te profiteren en andersom wordt gedacht dat raven de wolven laten weten waar zich een gemakkelijke prooi bevindt.

Raaf

Foto: Donar Reiskoffer (wikimedia)

De roek

De roek (*Corvus frugilegus*) is waarschijnlijk de kraaiachtige die de minste aandacht krijgt. Dat de soort de laatste plek in dit artikel gekregen heeft, is juist een mooie kans om hem eens extra onder de aandacht te brengen. Roeken zijn namelijk prachtig om te zien, ook in Ede zijn ze te

vinden. Anders dan kraai en raaf zijn roeken echte kolonievogels, die behoorlijke schade aan gewassen kunnen toebrengen. Wat intelligentie betreft zijn roeken in wetenschappelijk onderzoek een beetje ondergeschoven kindje geweest, maar dat ook roeken heel intelligent zijn, blijkt uit het feit dat ze in experimenten heel goed met gereedschap om kunnen gaan. Dit terwijl ze deze in het wild helemaal niet gebruiken. Geen gewoonte dus, maar pure intelligentie!

Roek

Foto: Martin Addison(wikimedia)

Tot zover dan de Edese kraaiachtigen. Iedere soort is slechts kort aan bod gekomen. Er is dus nog genoeg ruimte voor zelfstudie over! Hopelijk hebben de stukjes de interesse voor de fascinerende Corvidae weten te wekken.

Bronnen:

Ostojic, L., Shaw, R. C., Cheke, L. G., & Clayton, N. S. (z.d.). Evidence suggesting that desire-state attribution may govern food sharing in Eurasian jays. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 110(10), 4123–4128 <https://doi.org/10.1073/pnas.1209926110> <https://stats.sovon.nl/stats/soort/15720>

Dagvlinders monitoren

... OVER EEN PERIODE VAN 3 JAAR
INEKE VAN DIS

Mijn interesse in vlinders is aangewakkerd doordat ik in coronatijd een zoombijeenkomst van de KNNV-Wageningen volgde waarin de resultaten van een jaartelling in de Groene Grens (Veenendaal) gepresenteerd werden. Dat wilde ik ook! Ik heb mij toen aangesloten bij de KNNV-vlinder- en libellenveldgroep en daarna deelgenomen aan het Tel Insekten Mee-project: TIM-Ede.

Kleine parelmoervlinder

FA ROOSENBOOM

Graanhandel

ROOSENBOOM
VERKOOPADRES: KAMPSTRAAT 10

- Konijnvoer
- Kunstmest
- Honden en Katten
- Biologische Meststoffen
- Vogelvoer
- Potgrond
- Duivenvoer
- Bemeste Tuinaarde
- Hooi per zak of baal
- Compost
- Haksel, Houtvezel of stro

Telefoon 0318-610680

ROOSENBOOM BOSPOORT 33	Geopend:
Molenaar, graan en meel	Ma t/m Vrij 08.30 – 12.30
Fourage en Kunstmesthandel	13.30 – 18.00
Vogelzaden en Kleindiervoerders	Zaterdag 08.30 – 14.00

De KNNV-veldgroep telt ieder jaar in een ander gebied, in 2021 was dat Kwintelooijen (Rhenen), in 2022 de Wageningse Eng en in 2023 de Palmerswaard (Rhenen). In deze gebieden telden ook andere KNNV-werkgroepen zoals die van de vogels, vleermuizen, korstmossen, planten, paddenstoelen. Het rapport met uitgewerkte resultaten wordt aangeboden aan de beheerder van het gebied en de data worden ook naar de Vlinderstichting gestuurd of ingevoerd in het datasysteem van de Vlinderstichting. Het TIM-project betreft een initiatief van Vlinderstichting gefinancierd door de Gemeente Ede, waarbij dagvlinders en/of nachtvlinders gemonitord worden in urbaan gebied. Mijn route werd een 1 km traject met 20 secties van ieder 50 meter in hondenuitlaatgebied de Drieberg. Toen ik hoorde dat er tellers nodig waren bij IVN-Ede, werkgroep Otterlo, sloot ik me ook bij Toos en Roel van Ekeris en Josephine Hendriks aan. Deze groep monitort al ruim 20 jaar vlinders op de Zanding en 6 jaar op Oud-Reemst. In de zomermaanden ben ik nu meerdere dagen per week op pad en in de natuur te vinden, al dan niet samen met

Groentje

Bont zandoogje

Landkaartje

andere tellers. Heel gezellig om met hen op te trekken en samen zie je ook veel meer. Een ieder is bereid om aan een beginnend vlinderteller uit te leggen welke soorten je ziet en hoe je ze van elkaar kunt onderscheiden. De KNNV-Wageningen veldgroep verzorgt ook regelmatig een opfriscursus, die erg verhelderend is. Ik leer er nog steeds bij.

In Nederland zijn ruim 50 vlindersoorten waargenomen en dit aantal neemt enigszins toe omdat zuidelijke soorten oprukken naar het warmer wordende noorden. In de verschillende telgebieden kwam ik samen met alle medetellers tot maximaal 23 soorten per jaar tegen. Dat was het topjaar met tellingen op de Wageningse Eng. Op de telroute op de Drieberg in Ede kom ik jaarlijks zo'n 12-14 soorten tegen. Het aantal verschillende soorten op de Zanding ligt op 17-21 en bijzonder is dat daar de heidevlinder voorkomt. Helaas nemen de aantallen in de loop van de jaren af. In Oud-Reemst tref ik de hoogste aantallen van hooibeestjes, bruin zandoogjes, kleine vuurvlinders en bruin blauwtjes aan.

In 2022 liep Dico Wijma in het kader van een stage voor de IVN-natuurgidsenopleiding mee met de telling op de Wageningse Eng, net op een topdag. Ook hij vond dit heel interessant en sinds dat jaar organiseren we samen een IVN-publieksexcursie bij het Natuurcentrum Veluwe. In het activiteiten overzicht van IVN-Ede (in wording) is opgenomen dat we die op 29 juni 2024 opnieuw houden. De lezers van de Groene Gids en andere geïnteresseerden zijn dan ook van harte welkom. We starten met een film van de Vlinderstichting over de levenscyclus van vlinders. Heb je ook belangstelling om volgend jaar mee te doen, je bent van harte welkom. Zowel bij het monitoren op de Zanding bij Otterlo als ook bij het gebied van de KNNV--veldgroep. Het gebied waar geteld wordt in 2024 is nog niet bekend. Je kunt uiteraard ook een keer met mij meelopen: Ineke van Dis (ineke@heartwise.nl) Onderstaand een overzicht van de betrokkenen, de gebieden, het aantal soorten, de top 3 van soorten per gebied en de voor mij meest bijzondere waarneming(en).

Betrokkenen	Gebied	Type terrein	Aantal soorten	Top 3 **	Voor mij meest bijzondere waarneming(en)
IVN-Ede, werkgroep Otterlo	De Zanding, Otterlo	struikheide/open zand	21, 17, 18 (2021/2022/2023)	heivlinder, kleine vuurvlinder, hooibeestje	heivlinder
IVN-Ede, werkgroep Otterlo	De Zanding, Otterlo	kruidrijk graslandje	13, 10, 15 (2021/2022/2023)	kleine vuurvlinder, hooibeestje, witjes	kommavlinder
IVN-Ede, werkgroep Otterlo/Natuurmon	Oud-Reemst, Otterlo	akkerbeheer	20, 20, 19 (2021/2022/2023)	hooibeestje, bruin zandoogje, kleine vuurvlinder	kleine parelmoervlinder
Vlinderstichting/TIM-project*	De Drieberg, Ede	hei/hondenuitlaatgebied	14, 13, 12 (2021/2022/2023)	hooibeestje, citroenvlinder, kleine vuurvlinder	sleedoornpage, groentje
Vlinderstichting/Jaarrond Tuintelling	Ede-Oost	bostuin	16 (2022/2023)	witjes, citroenvlinder, boomblauwtje	eikenpage, scheefbloemwitje
KNNV-Vlinder- en libellen veldgroep	Kwintelooijen, Rhenen	zandafgraving/poeltjes	20 (2021)	witjes, hooibeestje, bont zandoogje	grote vos, koevinkje
KNNV-Vlinder- en libellen veldgroep	Wageningse Eng	volkstuinten/agrarisch	23 (2022)	witjes, dagpauwoog, bont zandoogje	koninginnepage, oranje luzernevlinder
KNNV-Vlinder- en libellen veldgroep	Palmerwaard, Rhenen	uiterwaarden	18 (2023)	witjes, atalanta, dagpauwoog	landkaartje
*TIM: Tel Insekten Mee	** gebaseerd op gemiddelde van mijn teljaren				

Biologische voeding en verzorging
 Marktplaats 9 6721 JG Bennekom 0318 413067

Sporen zoeken

SCILLA KOHLINGER

In de bossen van de gemeente Ede worden de paden vernieuwd. Mooi zand wordt op de paden gestort, zodat de hulpdiensten snel ter plekke kunnen zijn als er iets gebeurt. Heel mooi, maar eerlijk gezegd loop ik liever op bospaden waar ik over takken moet stappen en waar gras en paddenstoelen midden op het pad groeien. Van mij mag de natuur waar we als wandelaar nog mogen komen best natuur blijven.

Toch hebben die nieuw gemaakte paden iets leuks. Het is namelijk goed sporenzand. De meest respectvolle manier om wilde dieren te leren kennen is niet dieren spotten of wildcamera's ophangen, maar sporen zoeken. Als je het spoor van een dier vindt, is hij namelijk al lang verdwenen. Sporen kunnen ons een hoop vertellen als je je een beetje in diersporen hebt verdiept. Gisteren liep ik in Vlinderdas over zo'n mooi nieuw "sporenpad". Drie sporen van dassen vond ik in het zand. Eén spoor was van voor de regen zag ik aan de waterdruppels in het spoor. Het is de moeite waard om een keer in de ochtend sporengidsen mee te nemen en een wandeling te maken over deze mooie nieuwe sporenwegen.

Een mooie afdruk van een das

Foto: Schrijver

Een ideaal sporenpad

Foto: Schrijver

Jany van Zijtveld en ik hebben ons verdiept in diersporen en gaan een aantal keer in 2024 op pad om te vertellen over de sporen van dieren die we vinden op het Wekeromse zand en in het Deelerwoud. Na deze wandeling heb je enkele handigheidjes geleerd om ook zelf te zoeken en te herkennen. Sporen van dieren vinden, maakt elke natuurwandeling leuker.

Vrijdag 19 januari is onze eerste sporenwandeling op het Wekeromse zand.

VMBO-leerlingen

... DOEN EEN EIGEN ONDERZOEK
JOKE VELTKAMP

Op 2 oktober onderzochten zes leerlingen van Het Streek VMBO-4 de biodiversiteit in het water van de poelen bij de Horalaan in Ede.

De groep

Foto: Schrijver

De attributen

Foto: Schrijver

Wat schoolgidsen hoorden tijdens de herfstwandeling met scholen:

Truus:

In het bos bij Kernhem stonden stinkzwammen in verschillende stadia. Nadat ik ze wees op de duivelseieren waaruit ze tevoorschijn komen, vroeg een jongen ongelovig: "hebben jullie die hier allemaal voor ons neergelegd?"

Een andere jongen vond zo'n les in het bos niet interessant, verkondigde hij al gelijk aan het begin. Dat we dat maar vast wisten. Werken op de boerderij van zijn vader, dát was pas leuk. Maar onderweg werd hij steeds enthousiaster en deed volop mee. Heel leuk om te zien! Toen ik hem aan het eind vroeg of het hem wat meegevallen was, gaf hij schoorvoetend toe, maar: "Alléén de paddenstoelen hoor en alle namen!"

Ad:

Gisteren liet ik de kinderen tamme kastanjes proeven. Eén van de kinderen was zo enthousiast, dat ze er veel ging verzamelen om op school in de keuken te pellen en te laten proeven aan alle andere kinderen.

"Iehh, mijn schoen zit helemaal onder het stof!" (een kind die per ongeluk op een aardappelbovist ging staan)

Joke:

Nadat ik vertelde dat een paddenstoel rodekoolzwam heet, vroeg een leerling verbaasd: Maken ze daar rode kool van?

Een leerling mag aan het eind van de wandeling vertellen wat hij zag. Hij denkt aan de gele smurrie en aan boter en zegt: Heksenkaas.

Schoolgidsencursus

... DE CURSUS IN 2024
INEKE JANSONIUS, SCHOLENWERKGROEP

"Ik ben nog nooit in het bos geweest..."

"Kijk eens hoeveel kikkervisjes wij hebben gevangen!"

Het is genieten om kinderen kennis te laten maken met de natuur in hun woonomgeving. Meestal in het bos, maar het kan ook op een (groen) schoolplein of de vijver

Daar doe je het voor

Foto: Esther Meijer

in de wijk. De kennismaking verloopt het beste als we met kleine groepjes kunnen werken. Dan komt ieder kind aan bod, kan elke vondst samen bewonderd worden.

Voor de begeleiding van deze lessen hebben we een scholenwerkgroep. Een enthousiaste werkgroep, die met name in voor- en najaar actief is. Veel schoolgidsen zijn al jaren actief. Maar we worden allemaal een dagje ouder en hebben daardoor ook uitval door ziekte, (tijdelijke) mantelzorg en ouderdom. Eens in de 4 jaar organiseren we daarom een schoolgidsencursus. Met nieuwe schoolgidsen in onze werkgroep kunnen we ons programma blijven aanbieden. In 2024 is het weer zover! Doe je mee?

De cursus is heel praktisch. We hebben een vast excursieprogramma, dat we aan de basisscholen aanbieden. We leren je hoe je tijdens deze excursies leerlingen kunt helpen bij het ontdekken van de natuur. We vragen geen uitgebreide natuurkennis van je. Je leert bij ons wat je nodig hebt om de les te kunnen geven en een beetje meer. We vragen wel interesse in kinderen en enthousiasme. Vaardigheden om een groepje kinderen te begeleiden leer je in de cursus en door te doen.

De cursus bestaat uit 10 bijeenkomsten. Daarnaast vragen we je om bij elke les minimaal één keer mee te lopen met een schoolexcursie (6x). We vragen je ook om tenminste in 2025 in de excursieperiodes een dagdeel per week beschikbaar te zijn voor het geven van een excursie. We hopen natuurlijk dat je veel langer enthousiast bent en actief kunt zijn!

We starten begin januari, dan kun je al meedoen met het landschapswerk in de winter. Dankzij de inzet van veel vrijwilligers, kunnen we de kosten laag houden. Voor € 15,00 kun je meedoen. Nog geen lid van IVN Ede? Dan komen de kosten van het lidmaatschap erbij.

Zien we jou bij onze cursus? En... vraag meteen de buurman, moeder van je overbuurmeisje, die leuke ouder op het schoolplein...

Mail voor aanmelden en vragen met:
sgcursus.ivnede@gmail.com

Natuurgidsenopleiding

DE EINDDAG VAN DE GROEP 2022 - 2023
LIA HEMERIK

Op 1 juli 2023 hebben we de einddag van een succesvolle gidsenopleiding mogen meebelevén. Deze gidsenopleiding werd georganiseerd door KNNV afdeling Wageningen, IVN Veenendaal-Rhénen, IVN Zuidwest Veluwezoom en IVN Ede en startte met 34 deelnemers. In totaal zijn er vanaf het begin maar 2 deelnemers om gezondheidsredenen afgehaakt. Zodoende hebben we het recordaantal van 32 afgestudeerde gidsen behaald. Al vanaf het eerste begin was het duidelijk dat we met een enthousiaste groep waren begonnen. Dat kwam dan ook tot uiting in de verschillende eindprojecten:

1. opdrachten voor kinderen van 4-9 jaar in de Zomp,
2. een weetjesboekje gebaseerd op de 5-minutenpraatjes door de deelnemers gegeven gedurende de cursus,
3. sporen-zoekkaart en wandelroute in het Wekeromse Zand,
4. een wandeling met opdrachten rond de koolstofkringloop voor kinderen,
5. informatiepunten voor leken in de Binnenveldse Hooilanden Zuid bij de 2 km wandeling nabij het fietsknooppunt 13,
6. een doe-boekje voor kinderen in Kwinteloijen,
7. een tijdreis door het Renkums Beekdal en
8. een route voor kinderen, Vlinders4kids, van 6-12 jaar in het gebied Vlinderdas. Wij en alle vier de organiserende afdelingen zijn heel blij met dit resultaat.

De coördinatoren waren Wim Chardon, Maja Stavleu en Lia Hemerik

De groep 2022 - 2023

Vlinderdas4kids

BART SCHREUDER

In juni 2023 hebben een zestal cursisten van de Natuurgidsenopleiding hun eindexamenopdracht Vlinderdas4kids aangeboden aan IVN en Natuurcentrum Veluwe. Sinds die tijd hebben we een stijgend aantal gebruikers mogen begroeten. Kinderen in de leeftijdscategorie tussen 6 en 12 jaar lopen

Wandelen op de route

Foto: Julia

onder begeleiding van ouders of grootouders de pod-walk-route. Ze voeren, door gebruik te maken van de tools die ze in een rugzak meekrijgen, een aantal educatieve opdrachten uit.

Het is dan ook super dat je als trotse medebedenker en grootouder deze route met je (klein)kinderen kunt lopen. Eind september was het zover. We hebben de route gelopen en het heeft indruk gemaakt getuige de opmerking van Julia (3,5 jaar) naar aanleiding van de podcast van Mayra de Mammoet over het ontstaan van de Veluwe: "Wist je dat er vroeger ijs was dat heel sterk was. Die kon bergen maken".

Vanwege herinrichting van de Vlinderdas is de route enigszins verlegd bij paaltje 6. De podcast die via de QR code te beluisteren is, is op dit punt inmiddels aangepast zodat de route gewoon gelopen kan worden.

Zoals in het begin gemeld stijgt het aantal gebruikers. Inmiddels hebben de eerste twee basisschoolklassen zich aangemeld om de route met de leerlingen te lopen.

Voor meer informatie; www.vlinderdas4kids.nl

Mooie route

Foto: Julia

De eekhoorn

SCILLA KOHLINGER

Op een ochtend kwam ik met vijf kinderen aan op de speelplek in het bos. Terwijl we naar de omgevallen sparren liepen zagen we verschillende eetsporen van eekhoorns. Soms op de bosgrond en soms op een afgezaagde boomstronk alsof ze aan een tafeltje hadden zitten eten. De sparrenkegels waren vanaf het dikkere gedeelte ontstaan van schubben om de sparrenzaden eruit te kunnen eten. De schubben lagen nog op de grond. Alleen aan het smalste gedeelte van de sparrenkegel zaten nog schubben. De eekhoorns zijn verstopt voor ons, maar aan de sporen kun je zien dat ze hier leven in het bos.

De hele morgen liet ik de kinderen in het bos spelen. Eerst gingen ze de plek onderzoeken en na een tijdje ontstond er een fantasiespel waar alle kinderen aan mee deden.

Een paar uur later was ik met mijn collega aan het praten. Ineens zag ik hem (of haar). Soms zag je hem goed en soms verdween hij geheel in de ondergrond van bruine bladeren en groen. Een eekhoorn sprong tussen de lage planten en bladeren. Vlug riep ik de kinderen om te komen kijken. De kinderen stopte een voor een hun spel en kwamen bij me staan. Daar zag ik hem weer, met een eikel in zijn voorpootjes. Hij keek even rond en hipte weer verder. De ogen van vijf kinderen zochten de eekhoorn: "Waar is hij, ik zie hem niet!" Ik probeerde elk kind de eekhoorn te laten zien. Een jongen zag hem en wilde er achteraan gaan rennen. Ik legde uit waarom dat niet handig is. De eekhoorn vindt ons eng, jij vond het ook niet leuk toen die hond laatst achter je aan rende. Rustig naar eikels zoekend tussen de bladeren verdween hij achter de heuvel. Ik checkte even wie de eekhoorn had gezien; twee kinderen wel, drie nog niet. "Kom mee, heel stil!", zei ik fluisterend. "We gaan achter de heuvel kijken of hij er nog is". Samen slopen we door het bos de heuvel op. Daar zagen we hem weer, maar hij was al ver weg bijna op het wandelpad.

Ineens hoorden we een blaffende hond aankomen op het wandelpad. Gelukkig zat hij aan de lijn, zoals dat daar hoort. De eekhoorn reageerde daar meteen op door om te draaien en terug het bos in te rennen. "Nu heel stil blijven staan!", zei ik. De kinderen stonden doodstil. Wat was ik trots op ze dat ze zo stil konden blijven staan. De eekhoorn leek ons niet als gevaar te zien en rende ongeveer drie meter bij ons vandaan langs ons heen. Alle kinderoogen volgden hem. Toen verdween hij in het bos. Alle kinderen hadden hem goed kunnen zien en mijn collega had zelfs een goede foto kunnen maken. De rest van de ochtend was ik in het bos met vijf eekhoorns in plaats van vijf kinderen. Er werden sparrenkengels gezocht en ze verstopten zich voor mensen (de juf) in een boom. Deze ontmoeting vergeten ze niet snel en zal samen met andere mooie natuurervaringen bijdragen aan het leren houden van de natuur.

Fête de la nature

TRUUS VAN OTTERLOO

Op facebook kondigden we dit feest zó aan: "De natuur is een feestje waard, voor iedereen! Daarom organiseert IVN Ede in samenwerking met Publieksboerderij De Proosdij op zaterdag 2 september Fête de la Nature! Tussen 13.00 en 16.30 uur zijn kinderen en hun (groot)ouders van harte welkom om creatief te zijn, grotere en kleine bestjes te bekijken, wat te drinken en vooral te genieten van een hele gezellige en feestelijke middag...."

En feestelijk werd het! Met dank aan de Publieksboerderij voor de mooie plek, tafels, koffie, thee en limonade en een

© Henk Schuit

De eekhoorn

Foto: Henk Schuit

geopende Schenkerij voor wie van een ijsje wilde genieten of een lekkere koek wilde kopen. Er kwamen veel kinderen met hun ouders op af. Zij konden naar wormen en pissebedden zoeken in compost, mooie kunstwerken maken van materiaal uit de natuur, vlinders van dichtbij bekijken, droog-hengelen naar waterbeestjes, een quiz doen, bellenblazen...

Bijhouders hadden een volk meegenomen in een demonstratiekast en konden daar veel bij vertellen. De zon maakte het alles extra feestelijk.

Veel aandacht

Voor herhaling vatbaar, vonden we (de jeugdguides die het organiseerden). Op 7 september 2024 staat er daarom weer een natuurfestje in ons jaarprogramma. Komend voorjaar zal er ongetwijfeld een oproep worden gedaan voor meer helpende handen, want voor zo'n middag zijn mensen nodig. Hoe meer mensen mee willen helpen, hoe meer leuke activiteiten we kunnen aanbieden. Niet alleen IVN'ers met een dosis natuurkennis zijn hierbij welkom, maar ook mensen die bijvoorbeeld alleen een spelletje willen begeleiden of koffie willen schenken. Het is erg leuk om zoiets als IVN'ers met elkaar te doen.

Het was gezellig

Foto: Schrijver

Nieuweledenwandeling

HETTY VAN DER STOEP

Op een zonnige herfstmiddag, zaterdag 30 september, ging ik met twee van mijn kinderen naar de middag voor nieuwe leden van IVN Ede. Heel fijn dat dit opnieuw georganiseerd werd door het bestuur! Het doel was kennismaken met de verschillende werkgroepen en mensen van IVN Ede. We verzamelden bij Boerderij Hoekelum met een gezellige club nieuwe leden van verschillende leeftijden en vertegenwoordigers van de flora werkgroep, scholenwerkgroep, jeugdclub Bosvriendjes, vogelwerkgroep, werkgroep natuurfotografie, Groene Gids redactie en het bestuur. Terwijl we een mooie wandeling maakten over landgoed Hoekelum stelden de werkgroepen zich voor, soms gedemonstreerd met een opdracht. Zoals het bewust aanzetten van je zintuigen om bomen te herkennen. Dat deden we door met een blinddoek op boomschors en vormen te voelen. De kinderen vonden het erg leuk dat Joke Veltkamp van de scholenwerkgroep opdrachtjes, materialen en zoekkaarten had meegenomen. We bekeken bodemdierpjes en paddenstoelen. Ondertussen spraken de volwassenen over zowel de prachtige plekken waar we

Er was veel te voelen en te zien

Fotos: Schrijver

Meer dan alleen
bloemen en planten
voor kamer en tuin

Klinkenbergerweg 29 Ede tel. 0318-612694
www.harkestuincentrum.nl

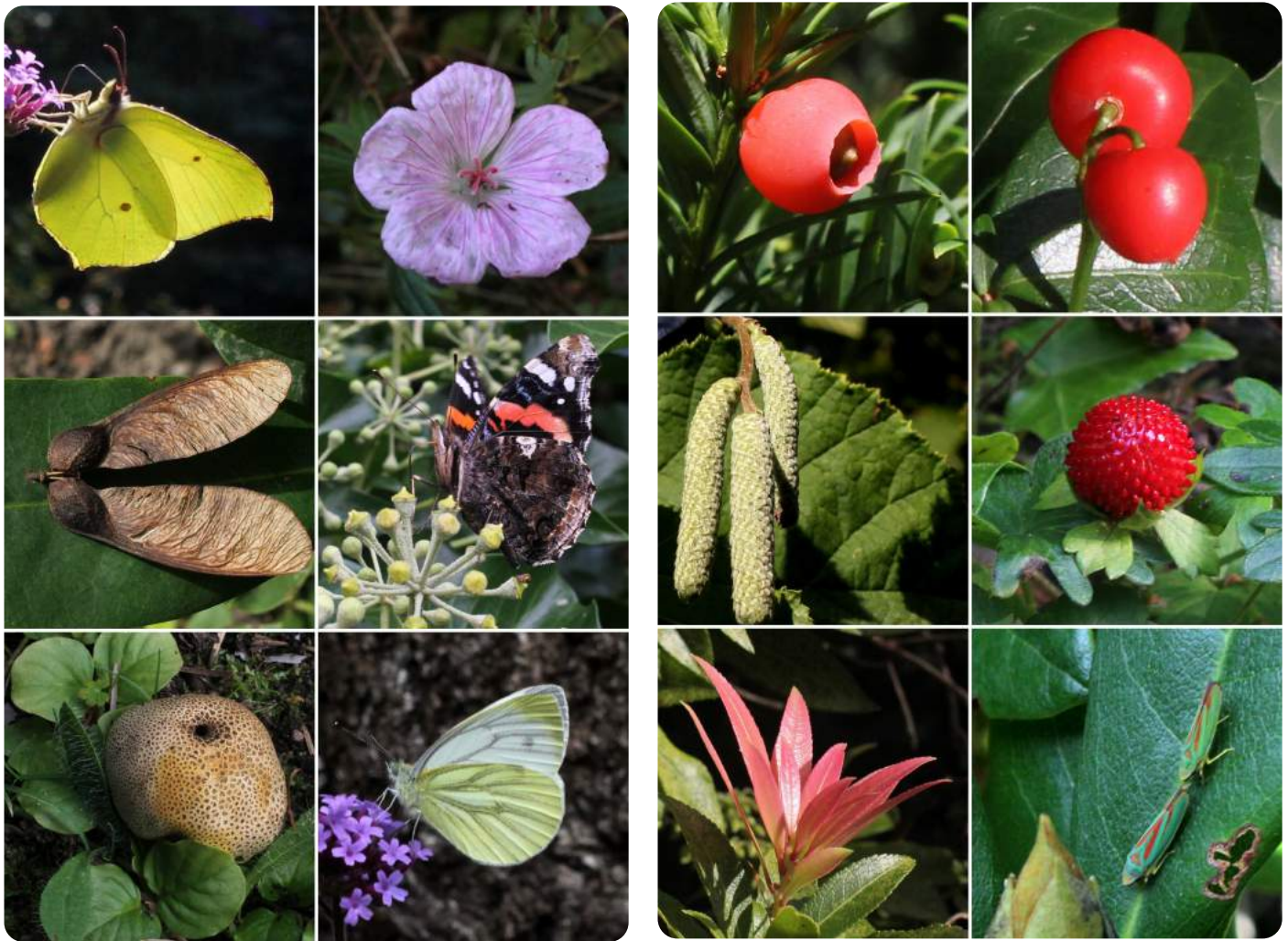
langs wandelden, de cultuurhistorie van het landgoed en de sprengbeken, als de diverse mogelijkheden om betrokken te zijn bij de club natuurliefhebbers van IVN Ede. Bijvoorbeeld door mee te doen en bij te dragen aan excursies en activiteiten van de werkgroepen, zoals de florawerkgroep en de fotografie werkgroep, of als natuurgids in publieksexcursies of scholengids. Omdat de vogels zich niet goed lieten horen of zien, luisterden we naar informatie over de vogelwerkgroep onder het genot van een drankje in Boerderij Hoekelum. Een mooie gelegenheid om nog wat verder te praten en kennis te maken. Wij vonden het een fijne middag en een erg leuke manier om de mensen van IVN en de werkgroepen wat beter te leren kennen.

Smaakt naar meer!

Herfst in onze eigen tuin

FRITS STORM

Het is zondag 24 september. Volgens de kalender is de herfst al begonnen. In huis is het nog kil. Maar buiten schijnt de zon volop. Het wordt wel 25 °C vandaag. Dus de vlinders zijn er nog. Zij halen nog nectar uit de bloemen van de klimop en de verbena. We telden wel 11 atalanta's. Zouden ze besloten hebben deze winter hier te blijven? Of straks toch nog aan hun reis naar het zuiden beginnen? We zagen ook nog citroentjes, dagpauwogen en klein geaderde witjes. De esdoorn staat nog volop in blad. Maar de gevleugelde zaadjes hebben hun dwarrelende weg naar een kiemplek op de grond al gevonden. Overal zijn er bes-

sen te zien. Vooral de kleur rood van de taxus, het lelietje der dalen en de schijnaardbei valt op. Een ooievaarsbek toont nog een laatste bloem. Aan het tere, bleke uiterlijk kun je zien, dat de zomer echt op z'n eind loopt. De eerste paddenstoel heeft zich tussen het nog frisse groen van een paar tuinplanten naar boven gewerkt. Met het gat in zijn buik klaar om de rijpe sporen uit te werpen. De rhododendroncicades vinden nog voldoende sappen om zich te voeden. Zij brengen een schimmel met zich mee, die de knoppen van de rhododendron aantast. Maar we kunnen het niet over ons hart verkrijgen om deze mooie diertjes te bestrijden. Dan maar wat minder bloemen volgend voorjaar. Met de katjes van de hazelaar en de rode blaadjes van de pieris lijkt het zelfs of het volgend voorjaar nu al is begonnen. Zou de echte herfst nog komen? Of zullen we die dit jaar maar overslaan.

Ga eens kijken . . .

... BIJ DE UITGEBLOEIDE PLANTEN IN JE TUIN
DORA VAN DER VELDE

Het is half augustus. Opeens komen er een heleboel kleine rode beestjes uit de grond. De meeste nog heel klein, een enkele wat groter met al de kenmerkende tekening. Waar komen die ineens vandaan. Zaten ze onder de grond? Ik ga beter kijken in m'n eigen tuin. Elke dag even zien hoe het verder gaat met onder andere deze rode scharrelaars.

Ik bedenk dat ik 1 van 2 uitgebloeide planten uit de grond getrokken heb. Kaasjeskruid. Een beetje een compromis om geen 'nette' tuin te hebben, maar hem toch ook niet vol uitgebloeide droge stengels te laten staan. De weken hierna volg ik de ontwikkeling van de diertjes. Wat opvalt is dat ze in het begin eigenlijk alleen in het overgebleven Kaasjeskruid gaan zitten en andere planten hoogstens als brug ernaar toe gebruiken. Ze hebben een duidelijke voorkeur voor die ene plant! De Vuurwantsen. De uitgebloeide bloem met z'n zaden houdt ze wel even bezig, zuigend aan zaden en stengel. Ik zie ze ook samen trekkend aan een dode bij. Ze zijn dol op de zon en drommen samen op warme stenen.

Vuurwants

Foto: Schrijver

Vuurwantsen in uitgebloeide bloem

Foto: Schrijver

kruipen ze weg? Voorlopig kruipen ze weg onder de be-
groeiing en komen als de zon schijnt weer even tevoor-
schijn. Intussen verdort het Kaasjeskruid verder. Om eens
even met een loepje te kijken nam ik gister (28/10) een
uitgebloeide knop mee en leg hem op het aanrecht. Als ik
dan met de loep terug kom beweegt de knop. Kom eens
kijken: ik tel er wel 8, die zo goed verstopt zaten dat ik
er maar 1 had gezien: Slakjes.

Fascinerend wat er gebeurt in je eigen tuin. Een beetje be-
ter kijken laat je van alles beleven. Wat begon als obser-
veren van de vuurwantsen is verder gegaan naar zien wat
er alleen al in die ene plant leeft en zich schuil houdt. Laat
maar staan die uitgebloeide plant en ga eens kijken....

Planten en hun naam 12

REMIEKE NIERMEYER

Zevenblad of *Aegopodium podagraria*

De geslachtsnaam is samengesteld uit aigos (geit) en po-
dion (voetje), dus geitenvoetje. Ook de naam Drieblad
komt voor. Dit verwijst naar het samengestelde blad dat
driemaal uit drie blaadjes is opgebouwd. De naam Kruip--

Vuurwantsen

Foto: Schrijver

Zevenblad

Slakken

Foto: Schrijver

Pas als de plant van voorkeur 'leeg' is trekken ze verder
en zijn ze op lavendel, rozemarijn en ook hoog in een
zonnebloem te zien. Gaan ze straks weer de grond in,

door-den-tuin geeft aan dat men het een lastig onkruid vindt. De plant heeft van oudsher de faam geneeskrachtig te zijn bij de behandeling van 'het pootje', een soort jicht aan de benen of reuma aan de handen. In oude Nederlandse literatuur vinden we het volgende: "also hij te dier sijt sieckt hielde vant fleercijn of jicht, twelc hem in beyde handen geschoten was." De roem als middel tegen jicht was groot, want in de middeleeuwen werd de plant in Engeland ingevoerd als medicinaal kruid. De plant werd ook als bloedzuiverend middel verwerkt in soepen. Heukels vermeldt ook nog de naam Keesbloem, omdat de bloempjes op geraspte kaas lijken.

Look zonder look of *Alliaria petiolata*

De naam *Alliaria* is afkomstig van het Latijnse *allium* (look of knoflook}, vanwege de knoflookachtige geur, die de plant afgeeft wanneer men de bladeren of andere delen stuk wrijft. Dodonaeus kent de plant al onder de naam *Look sonder loock* en schrijft: "Dit cruyt wort nu ter tijt in Latijn geheten *Alliumnon bulbosum* (een uien soort zonder bol) seyde: in Francoys *Alliayre*: in Hooch Duytsch *Knoblauchkraut/Leuchel/* ende *Salzkraut*." Vroeger was het ook bekend als middel om zweren door te laten breken. Ook werd het gebruikt als urine- en zweetafdrijvend middel en als middel tegen ingewandswormen. Het werd ook gebruikt als toekruid. De naam : Poor man's mustard geeft het gebruik als vervanger van mosterd aan.

Look zonder look

Wilde kaardebol of *Dipsacus sylvestris*

Er zijn veel volksnamen voor deze plant zoals Kaardedistel, Kaardekruid, Kanneboender, Kretse en Venusbekken. Deze naam verwijst naar de holten die worden gevormd door de stengelomvattende grondbladeren. Die holte vergeleek men met het bad van Venus. Toelichting daarop geeft Dodonaeus, die ons vertelt dat de Romeinen de plant *Labrum veneris* en de Grieken haar *Aphrodites loutron* noemden. Dat wil in beide gevallen zeggen: badkuip van Venus. Een andere Oudromeinse naam was *Lavacrum veneris* dat hetzelfde betekent. Er zijn nog meer toepassingen zoals: "Voor roode ende schemerende oogen, Placken ende Sproeten des aengesichts. Vergadert het water/ 't welck tusschen twee Kaerdenbladeren behouden wordt/ ende wascht u daer mede dickwils." De naam Kretse is afkomstig van kretzen, dat zoveel wil zeggen als krabben en duidt op de stekelige structuur van de plant, waaraan men zich kan krabben. De wortel van de plant was vroeger bekend als *Radis Dipsaci* en werd als urine- en zweetafdrijvend middel gebruikt.

Dit is mijn samenvatting van de tekst. Wie alles wil lezen kan zich verdiepen in: Planten en hun naam, Botanisch lexicon voor de Lage Landen door H. Kleijn, tweede druk 1979, uitgegeven door Meulenhoff Amsterdam.

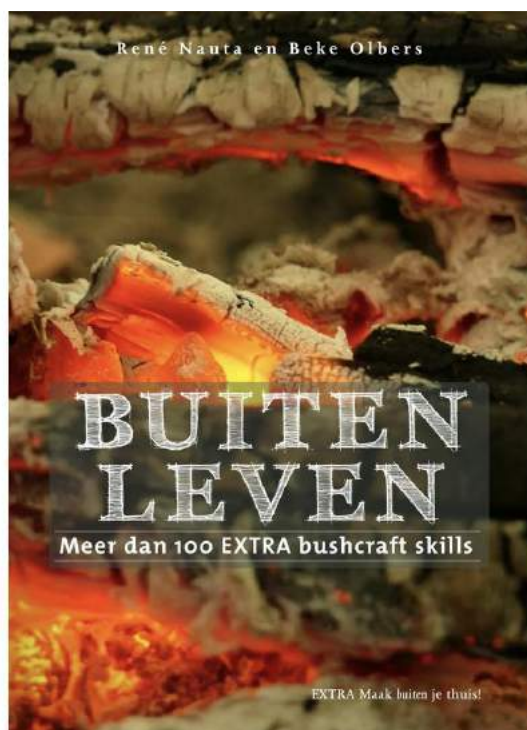
Wilde kaardebol

Over zoeken en versterken van binding met natuur.
Column van Scilla Kohlinger

Er wordt vaak aan mij gevraagd “Wat is dat, bushcraft?”, als ik vertel dat ik niet alleen IVN natuurgids en natuurpedagogisch medewerker ben, maar ook aan bushcraft doe. Bushcraft is het opdoen van de kennis en het leren van technieken om te leven als mens in de natuur. Alles wat je nodig hebt, wordt uit de natuur gehaald. Op dit moment lees ik het bushcraftboek “Buiten leven” van René Nauta en Beke Olbers. Een echte aanrader! Daarin staat mooi omschreven wat bushcraft is.

Als je met jonge kinderen regelmatig de natuur ingaat, zie je dat het ontdekken van de natuur nog in ze zit. Ze gaan de natuur verkennen en spelen in en met de natuur en leren zo de natuur kennen. Dit is de manier van spelen die bij onze kinderen hoort. Alle kinderen van nu kunnen dit tot een jaar of acht, daarna wordt ons moderne leven binnen voor de meeste kinderen interessanter. Je wilt als kind graag bij de groep horen en je gaat je aanpassen aan wat de groep van je verwacht. En dat is meestal niet genieten van een bijzondere, mooie slijmzwam of spelen in de regen. Tegenwoordig zijn jonge kinderen teveel in binnenruimtes en als ze buiten spelen is dat vaak op een natuurarme plek. De buitenlessen van IVN Ede en natuurclub De Bosvriendjes zijn daarom heel belangrijk. Om juist kinderen die niet veel buiten komen een stukje natuur te leren kennen. En een stukje van zichzelf te leren kennen als mens die in de natuur thuishoort.

De kunst van kijken naar en verwonderen over de natuur die jonge kinderen nog hebben zijn veel volwassenen kwijtgeraakt. Ze zijn te druk met belangrijke zaken als studie, muziek, vrienden, familie, telefoon, sociale media, werk. Allemaal op dat moment belangrijker dan de natuur. Ze gaan wel vaak de natuur in, maar verwondering over de natuur is er niet. Deze mensen maken mensenzaken in de natuur veel groter. Je komt ze allemaal tegen in de natuur, druk kletsende mensen, mensen die bezig zijn met fietsen, hardlopen, of mensen die de hond of kinderen even alle aandacht geven en de natuur vergeten. De natuur is slechts een decor geworden voor menselijke activiteiten. Het verwonderen en echt zien is er niet meer. Jammer dat natuurorganisaties daarin meegaan met de aanleg van mountainbikeroutes, kunstroutes en felgekleurde reclameborden bij de parkeerplaatsen. Een oudere IVN'er wees me erop dat als mensen ouder worden, de rust en belangstelling voor de kleine dingen in de natuur ineens weer terug kan komen. Dat het dan weer lukt om echt in de natuur te zijn en medeaardbewoners te bewonderen. Want er is zo veel om te bewonderen en respecteren. Zou dat de reden zijn dat er zoveel oudere mensen IVN-lid zijn? Die mensen gaan zich dan weer letterlijk en figuurlijk kleiner maken door op de knieën te gaan om dat kleine zwammetje of kevertje groter te zien. Andere dingen dan mensenzaken worden ineens groter en bewonderd. Rust in ons leven lijkt een beetje het oermens in ons weer boven te halen. De mist van drukte, erbij horen en alleen de mensenwereld zien, wat tijdens de kindertijd ontstaat, wordt weer langzaam opgelost. We zien weer de aarde met alle mooie medeaardbewoners. Mensen die zich bezig houden met bushcraft proberen die rust in zichzelf weer terug te krijgen om medeaardbewoners en bijzondere dingen in de natuur weer te zien, ernaar te luisteren en te waarderen. Dit door zich klein en onopvallend te maken. Hoe bijzonder is het dat alles in de natuur met elkaar samenhangt en dat jij als mens daar ook onderdeel van bent?

Bushcraft is meer dan buiten zijn: het is buiten thuis zijn

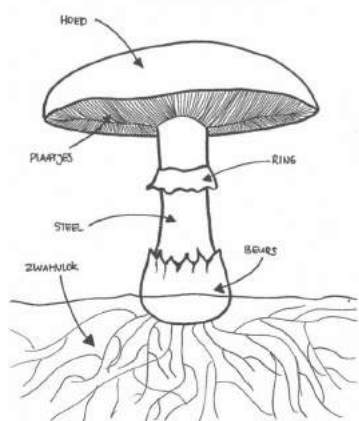
De redactie wenst u heel fijne feestdagen en een goed 2024

Tenslotte van de vormgever:

Een aantal schrijvers sluit elke regel af met een harde return; ofwel ze gaan met 'enter' naar de volgende regel. Dat is lastig want de regels zijn in de Groene gids korter dan op een A4. Ik moet al die geregeinden (harde returns) er handmatig uithalen. Met de computer kun je gewoon doortypen tot je een nieuwe alinea wil beginnen. Alvast bedankt.

Kinderpagina

Yes, het is weer herfst! Lekker het bos en park in voor tamme kastanjes, dennenappels, mooie herfstbladeren, en wonderlijke paddenstoelen. De vogels laten zich nu ook weer goed zien. Allerlei leuke doe-tips en weetjes vind je op de website van IVN, www.ivn.nl/herfstbundel, en www.ivn.nl/aanbod/groen-om-te-doen, zoals deze:

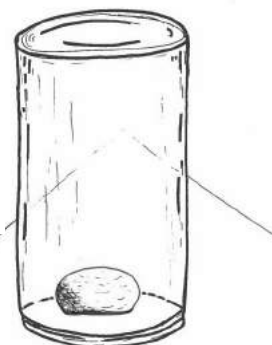

Leuke weetjes

- In Nederland zijn er wel 4000 soorten paddenstoelen!
- Een paddenstoel is geen plant en ook geen dier. Een paddenstoel is de vrucht van een schimmel. Meestal leeft die schimmel onzichtbaar onder de grond of onder boomschors. Zijn 'zaadjes' noemen we de sporen, en daaruit kunnen weer nieuwe schimmeldraden ontstaan.
- Paddenstoelen zijn superhelden. Ze ruimen met hun schimmeldraden bijna alle 'rommel' op in hun omgeving, zoals afgevallen bladeren, dode takken en uitwerpselen van dieren. Daar maken ze vruchtbare bodem van.

Sporen afdruk maken (scan ook de QR code en kijk)

Paddenstoelen hebben miljoenen sporen, die zo licht zijn dat ze makkelijk door de wind worden meegenomen. Je kan ze zien als je een sporenafdruk maakt. Zo doe je dat: Snijd van een champignon, of een andere paddenstoel, het steeltje voorzichtig van de hoed. Nu zie je goed de plaatjes met de sporen. Leg de champignon met de plaatjes naar beneden op een wit vel papier, en zet er een glas overheen. Wacht één of twee dagen en til daarna het glas op: nu heb je een echte sporenafdruk! Wil je de afdruk ophangen of bewaren? S্পuit er een beetje haarlak over.

Vogelvoer-sinaasappel

Mooi hè? Wil je zien hoe je dit kunt maken, scan de QR code en kijk de video.

Zoekkaarten

Er zijn ook zoekkaarten zoals deze:

<https://www.mycologen.nl/onderzoek/determineren/>

Samenstelling: Hetty van der Stoep

Figuur 1: <https://www.ivn.nl/leren-over-de-natuur/alles-weten-over-paddenstoelen/>

Figuur 1: <https://www.ivn.nl/leren-over-de-natuur/doe-tips-paddenstoelen/>

Figuur 3: <https://www.ivn.nl/aanbod/groen-om-te-doen/leren-over-de-natuur/doe-tip-sinaasappel-vogelvoerhouder/>

Kijk-tip paddenstoelen

Een leuke korte video van Vroege Vogels in de Klas over hoe paddenstoelen groeien. Prachtige beelden! <https://schooltv.nl/video/vroege-vogels-in-de-klas-paddenstoelen/>. Of scan de QR code

